

KNUT HAMSUNS RESEPSJON I RUMENSK OG BULGARSK KONTEKST

Diana Lățug

Babeș-Bolyai Universitet (Romania)

Evgenia Tetimova

Universitetet i Sofia St. Kliment Ohridski (Bulgaria)

THE RECEPTION OF KNUT HAMSON IN ROMANIAN AND BULGARIAN CONTEXT

Diana Lățug

Babeș-Bolyai University (Romania)

Evgenia Tetimova

Sofia University St. Kliment Ohridski (Bulgaria)

<https://doi.org/10.60055/GerSk.2025.5.134-154>

Sammendrag: Denne artikkelen er det første komparative forsøket på å analysere Knut Hamsuns resepsjon i Romania og Bulgaria, og viser hvordan perifere kulturelle posisjoner påvirker både tolkning, oversettelse og publisering av hans verk. Den oppsummerer resultatene fra rumensk forskning og sammenligner dem med tilsvarende bulgarsk forskning. Dette er det første forsøket på sammenligning av Knut Hamsuns resepsjon i to land, sentrert på to perifere kulturer og naboland. Målet er å vise eventuelle likheter og ulikheter mellom Hamsuns resepsjon i Romania og Bulgaria og bidra til det store temaet om Hamsuns resepsjon i verden.

Emneord: resepsjon, periferi, oversettelser, artikler, presse

Abstract: This article is the first comparative attempt to analyze Knut Hamsun's reception in Romania and Bulgaria, showing how peripheral cultural positions influence both the interpretation, translation and publication of his work. It summarizes the results of Romanian research and compares them with similar Bulgarian research. This is the first attempt to compare Knut Hamsun's reception in two countries, centered on two peripheral cultures and neighboring countries. The aim is to show possible similarities and differences between Hamsun's reception in Romania and Bulgaria and to contribute to the larger topic of Hamsun's reception in the world.

Keywords: reception, periphery, translations, articles, press

1. Innledning

I begynnelsen av det 20. århundre var den skandinaviske litteraturen på mote i Europa. Man betraktet en økende interesse for de særegne stilene og temaene som dukket opp fra regionen. Flere nøkkelfaktorer påvirket denne mottakelsen. Nedenfor skal vi se nærmere på noen av disse faktorene.

Skandinaviske forfattere som den norske forfatteren Henrik Ibsen (1828 – 1906) og den svenske forfatteren August Strindberg (1849 – 1912) var nøkkelfigurer på den europeiske litterære scenen på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet. Verkene deres, spesielt Ibsens skuespill, brakte de skandinaviske landene frem i rampelyset, da de tok for seg temaer som individualisme, samfunnsforventninger, kjønnsroller og det menneskelige sjeleliv. Ibsens *Et dukkehjem* (1879) og Strindbergs *Faderen* (1887) var banebrytende og hadde en betydelig innflytelse på europeisk teater. Disse forfatternes utforskning av sosiale spørsmål gjorde skandinavisk litteratur spesielt relevant i sammenheng med Europas politiske og kulturelle klima på den tiden. På begynnelsen av 1900-tallet begynte skandinaviske forfattere å eksperimentere med nye uttrykksformer og bidro til fremveksten av modernismen. For eksempel utforsket den danske forfatteren Karen Blixen (1885 – 1962) temaer som psykologisme og symbolisme, og verkene hennes, bl.a. *Syv fantastiske fortellinger* (1934), fant et ivrig publikum utenfor Norden.

Perioden var også preget av fremveksten av spesifikke litterære bevegelser i de skandinaviske landene, som det moderne gjennombruddet på slutten av 1800-tallet. Denne bevegelsen var preget av en avvisning av romantiske idealer til fordel for en mer direkte, ofte kritisk tilnærming til sosiale spørsmål. Denne tilnærmingen fanget oppmerksomheten til europeiske kritikere og intellektuelle, og etablerte skandinavisk litteratur som en kraft i den bredere europeiske litterære tradisjonen.

Knut Hamsun (1859 – 1952) var en av dem som brukte modernistiske teknikker i verk som *Sult* (1890), *Mysterier* (1892), *Pan* (1894), *Victoria* (1898) o. a. Han undersøkte menneskets psyke med en eksistensiell og individualistisk tilnærming som ga gjenklang hos europeiske lesere. I 1920 mottok han Nobelprisen i litteratur og dette bidro til styrking av den internasjonale profilen til skandinavisk litteratur. Nobelprisen var en viktig faktor for å øke den globale anerkjennelsen av skandinaviske forfattere og de unike litterære tradisjonene som kom fra regionen.

Utgangspunktet for undersøkelsen om Hamsuns mottakelse i Romania er doktoravhandlingen *Mottakelsen av Knut Hamsun i den rumenske kulturelle trykte pressen fra 1895 til 2016. Nasjonalt og internasjonalt perspektiv*, disputert i 2017 og utgitt i 2020 (Lățug

2020). Boken gir en oversikt over Knut Hamsuns mottakelse først i Norge, deretter på europeisk nivå i kjerne- og perifere kulturer, og, sist men ikke minst, i den rumenske kulturelle trykte pressen, basert på 283 artikler. Det er altså det første omfattende forsøket på å tilby en kvantitativ og kvalitativ analyse av Hamsuns mottakelse i den rumenske kulturelle trykte pressen fra 1895 – 2016, basert på et nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

Utgangspunktet for undersøkelsen av Hamsuns mottakelse i Bulgaria er doktoravhandlingen *Mot problemet for oversettelsen og resepsjonen av Knut Hamsun i Bulgaria*, disputert i 2007 og utgitt i 2009 (Tetimova 2009). Temaet om resepsjonen av den skandinaviske litteraturen i Europa og Bulgaria på 1800- og 1900-tallet er også drøftet av Vera Gancheva, Antonia Buchukovska og Nadezhda Stanislavova Mihaylova i bind 5 av samlingen *Oversettelsesresepsjon av de europeiske litteraturene i Bulgaria. Skandinaviske og baltiske litteraturer*. Evgenia Tetimovas bok *Knut Hamsun og Bulgaria*, basert på hennes doktoravhandling, forsker i detalj på Hamsuns resepsjon i Bulgaria og gjennomgår mottakelsen av Hamsun i Bulgaria i lys av endringene i den sosiokulturelle og politiske situasjonen i Bulgaria. Teknikkene som er typiske for Hamsuns stil og måtene de har blitt oversatt til bulgarsk på, blir analysert. Trekkene som er karakteristiske for oversettelsene klassifiseres på grunnlag av et bestemt teoretisk konsept.

Denne artikkelen oppsummerer resultatene fra rumensk forskning av Knut Hamsuns resepsjon i Romania og sammenligner dem med tilsvarende bulgarsk forskning. Som forskningsmetode viser denne artikkelen dynamikken ved den rumenske og den bulgarske resepsjonen ved å nevne noen få, betydelige artikler og oversettelser. Hovedfokuset er å drøfte de rumenske retningslinjene for at de skulle kunne sammenlignes med de bulgarske. Dette er det første forsøket på en sammenligning av Knut Hamsuns resepsjon i to land, sentrert på to perifere kulturer og naboland. Målet er å vise eventuelle likheter og ulikheter mellom Hamsuns resepsjon i Bulgaria og Romania og bidra til det store temaet om Hamsuns resepsjon i verden.

2. Teoretiske betraktninger

Nøkkelbegrepet, teoretisert av Franco Moretti i *Distant Reading*, og anvendt på dette studiet, er diffusjonsbølgen: Mottakelsen av Hamsun i den rumenske kulturelle trykte pressen, samt den bulgarske kulturen, opplevde flere diffusjonsbølger. Vi undersøkte om det var en direkte resepsjon eller en indirekte resepsjon, gjennom en kontaktkultur. For hans tidlige resepsjon i Romania var kulturkontakten først tysk, fransk og, i en mindre grad, russisk. Altså gikk den første formidlingen fra norsk via tysk til fransk eller russisk, for å nå Romania til slutt. Tysk kultur fungerte primært som den viktigste søylen som formidlet mottakelsen i både kjerne- og

perifere kulturer, inkludert Romania (Lăţug 2020, 31 – 32). En lignende dynamikk kan observeres i Bulgaria: Interessen for skandinavisk litteratur og Knut Hamsuns forfatterskap kom til Bulgaria fra Europa. Den ble overført av bulgarske forfattere og intellektuelle som ble kjent med Hamsuns verker under sitt studium i en rekke europeiske land, bl.a. Tyskland, Frankrike og Russland. De bidro til moderniseringen av Bulgaria på alle områder og ble en slags formidlere av nye litterære ideer og impulser i Bulgaria. Det er altså viktig å påpeke her at Hamsuns resepsjon i Bulgaria ble sterkt påvirket av hans resepsjon i de ovenfor nevnte landene. Dette temaet er grundig utforsket av litteraturviteren og oversetteren Erik Egeberg som skriver følgende: «Knut Hamsun fikk ikke et enkelt gjennombrudd overalt. Likevel var mottakelsen hans spesielt varm i to land: Tyskland og Russland.» (Egeberg 2009, 135).

3. Metodologi

Når det gjelder den rumenske forskningen, bestod hovedmetoden av å dekke hele den undersøkte perioden (1895 – 2016) i bruken av fire store bibliografier, som tilsvarer hver periode dekket frem til nå: den innledende fasen av resepsjonen, mellomkrigstiden, kommunismen og nåtiden.

Til å begynne med, har Det rumenske akademibiblioteket i Bukarest koordinert to bibliografiske verk av største betydning for et forskningsprosjekt om resepsjon som det nåværende. Mer presist undersøker de to bibliografiene forholdet som rumensk litteratur har hatt til all utenlandsk litteratur, slik den er publisert i rumenske tidsskrifter, som spenner fra 1859 – 1918 i sin første serie, og fra 1919 – 1944 i sin andre serie. Verkene heter *Bibliografi over forholdet mellom rumensk litteratur og utenlandsk litteratur i tidsskrifter 1859 – 1918* og *Bibliografi over forholdet mellom rumensk litteratur og utenlandsk litteratur i tidsskrifter 1919 – 1944* og viser forholdene den rumenske litteraturen hadde til de fremmede litteraturene i alle de publiserte tidsskriftene. Selv om den første serien ikke har skissert mange artikler om Hamsun, har den andre serien vist seg å være svært fruktbar: 107 artikler med direkte referanse til Hamsun, uten å ta i betraktning oversettelser publisert som utdrag i artikler eller artikler som nevner hans navn blant andre. For at bibliografien skulle bli så omfattende har forskerne som jobber med denne forsøkt å dekke hele artikkelkorpuset: både de som hadde navnet på den utenlandske forfatteren tydelig angitt i titlene, og de som hadde en referanse til den utenlandske forfatteren inkludert i teksten. Som et resultat ble direkte tilgang til alle artikler som nevner Knut Hamsun i mellomkrigstidens presse betydelig lettere.

Ved undersøkelsen av dynamikken i Knut Hamsuns mottakelse under kommunismen, ble det bare oppdaget 7 artikler i *Bibliografi over Den sosialistiske republikken Romania*.

Artikler fra periodiske og serielle publikasjoner 1953 – 1989. En mulig metodologisk forklaring kan være at den bare har inkludert artikler som hadde navnet på den utenlandske forfatteren angitt direkte i tittelen.

For å få tilgang til artiklene etter 1990 gjorde studien bruk av verket *Kultur i Romania. Bibliografiske og dokumentariske referanser fra rumenske tidsskrifter (1992 – 1999)*, som den foregående bibliografien fra den kommunistiske perioden hadde blitt videreført med. Dette verktøyet har imidlertid ikke vært så produktivt som forventet – det skisserte kun to artikler (én på rumensk og én på ungarsk).

Videre har Universitetsbiblioteket Lucian Blaga i Cluj–Napoca lansert *Det digitale biblioteket, en nettsamling som består av bøker, manuskripter, seriepublikasjoner og ikonografisk materiale*. Ved å bruke dette nettbaserte verktøyet ble det oppdaget 52 nye artikler om Hamsun (hvorav 49 fra mellomkrigstiden – i tillegg til de som allerede er angitt i bibliografien 1919 – 1944). 6 artikler av 52 som spenner fra 1995 – 2015 omhandler Hamsun direkte. De andre over 25 artiklene fra perioden 1995 – 2014 er funnet ved å gjøre individuelle nettbaserte søk (research) i ulike akademiske og/eller litterære rumenske tidsskrifter, hvorav *Litterært Romania* og *Studia Philologia* ved Babeş-Bolyai universitetet skiller seg ut (Lăţug 2020, 127 – 128).

Når det gjelder boka *Knut Hamsun og Bulgaria*, benyttes det hovedsakelig en lingvostilistisk metode i den, kombinert med tilnærminger innen resepsjonsstudier og kulturtransfer. Det analyseres både originaltekster av Knut Hamsun og alle tilgjengelige bulgarske oversettelser av disse. Dette gir et omfattende grunnlag for sammenligning. Gjennom nøye gjennomgang klassifiseres de såkalte språklige særtrekkene i Hamsuns verk, for eksempel stilnivå, tone, syntaks og billedspråk. Det studeres hvordan disse egenskapene overføres, endres eller eventuelt forvanskes i oversettelsen. Det undersøkes også hvordan de bulgarske oversetterne håndterte de originale tekstene, både språklig og kulturelt – som ledd i en tidlig 1900-talls mottaksprosess i Bulgaria.

Boka starter med å rekonstruere tidlig mottakshistorie, inkludert de første oversettelsene, presseomtaler og akademiske referanser til Hamsun i Bulgaria på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet. Dette gir en historisk ramme for å spore endringer og mønstre i oppfatninger over tid. Det ble samlet et bredt utvalg primærkilder: originalpublikasjoner av Knut Hamsun, bulgarske oversettelser (tidlige og eventuelle nye), kritiske anmeldelser, portrettartikler og litteratursider i bulgarsk presse. Det ble også samlet og analysert notater fra forleggere, oversettere og kritikere, samt antologier nedfelt i akademiske samlinger. Gjennom resepsjonstilnærmingen undersøkes det hvordan språk og stil oppfattes i

den bulgarske konteksten, hvordan Hamsun ble posisjonert i litterære debatter, og hvilke aspekter som ble framhevet. Det observeres også hvordan mottaket endres i lys av Bulgarias kulturelle og sosiale rammer på den tiden. Resepsjonstilnærmingen fungerer ikke bare som analyseverktøy, men også som en kritisk refleksjon over hvordan litteratur blir tolket innenfor en nasjonal kontekst. Resepsjonstilnærmingen i boka *Knut Hamsun og Bulgaria* er helhetlig – den kombinerer historisk oversikt, tekstanalyse, kritisk diskurs og systematisk refleksjon over selve mottaks- og tolkningsprosessen i kultur og litteratur. Resultatet er en tverrfaglig innsikt i hvordan Knut Hamsun ble oppfattet, oversatt og vurdert i det tidlige 1900-tallets Bulgaria, i mellomkrigsperioden, under kommunisttida og etter kommunismens fall i 1989.

4. Knut Hamsuns resepsjon i den rumenske kulturelle trykte pressen (1895 – 2016)

Denne delen er en presentasjon av hva som først ble skrevet om Hamsun og etterpå av Hamsun (verkene i oversettelse) i den rumenske pressen, med dens påfølgende svingninger, som strakte seg over 1895 – 2016. Dette fordi Hamsuns noveller og utdrag av hans romaner kom ut for første gang i Romania i aviser, tidsskrifter og vedlegg, før de ble bearbeidet og samlet i bøker og novellesamlinger. Da får man ikke bare gitt et bilde av hvordan Hamsun ble mottatt, men også et bilde av rumensk litteraturkritikk og rumensk kulturliv i hele denne perioden. Det blir altså en gradvis presentasjon av førkrigstiden, mellomkrigstiden og etterkrigstiden. Referansepunktet er nazismen.

4.1. Fasene i den rumenske resepsjonen: Diakronisk bilde av Hamsuns resepsjon

4.1.1. 1919 – 1940

Knut Hamsun blir først sett som en ny vind i verdenslitteraturen og denne positive mottakelsen fortsetter inntil 1940, da den positive vinden snur. I tjue år (1920 – 1940) beholdes det en beundring for hans stil i hver artikkel som ble lest. Den generelle ideen er at nobelprisvinneren skaper et distinkt episk univers i verkene sine, tilsynelatende forenklet, men egentlig engasjerende gjennom introspeksjon og psykologisk analyse. De allestedsnærværende romanene er *Pan* og *Sult*, etterfulgt av *En vandrers spiller med sordin*. Den mest diskuterte er *Pan*, kanskje fordi den ble oversatt ganske tidlig, i 1920, sammenlignet med Ion Pas' oversettelse av *Sult* (1926) fra fransk, eller med *En vandrers spiller med sordin*, som ennå ikke har fått en rumensk oversettelse. Tysk og fransk fremstår som kulturkontakt for resepsjonen i Romania. De bibliografiske elementene, med for det meste korrekte biografiske data, viser til en produktiv forfatter. Den eneste negative kommentaren handler om fiendskapen mot Ibsen. Alle disse faktorene fører til en kort sagt svært positiv mottakelse inntil 1944.

4.1.2. 1940 – 1947

Mellom 1940 og 1947, en periode som sammenfaller med både andre verdenskrig og begynnelsen av det stalinistiske regimet i Øst-Europa, kan man se spor av den negative resepsjonen. I årene 1940 – 1944, da Romania var alliert med Nazi-Tyskland, ble Hamsuns ideologiske sympatier gradvis mer problematiske i offentligheten. Det vises i denne forbindelsen til to artikler, en fra 1940 og en fra 1944, som åpner veien til forfatterens anatemisering fra 1945, for da kommer endringen av det politisk regimet på rumensk territorium. Det er først en usignert artikkel: *En mann: Knut Hamsun og en gest i Nytt Land* (Țara Nouă). Magasinet er publisert i Cluj-Napoca mellom 1939 – 1940, og denne korte artikkelen er kritisk mot Hamsun, som oppmuntret den tyske okkupasjonen av Norge (*Un om: Knut Hamsun și un gest* 1940, 10). Det nevnes også Romulus Dianus artikkel *Forfatterens skjebne* fra 13. mai 1944 som er basert på Hamsuns sak som en tilhenger av Nazi-Tyskland, for å markere ideen om at forfatterne ikke skal bli påvirket av det politiske spillet (Dianu 1944, 1). Denne tendensen forverret seg etter 1945.

Etter krigens slutt, i perioden 1945 – 1947, ble denne negative holdningen forsterket, på grunn av Hamsuns kategoriske støtte til nazismen. Inntil 1944 var rumenerne nazistenes allierte i kampen for territoriell frigjørelse, men etter arrestasjonen av statsminister Antonescu i 1944 falt de inn under den sovjetiske innflytelsessfære og Romania ble et kommunistisk land (Baciu 1990, 176 – 181). Hamsun ble altså stigmatisert som en landsforræder, særlig på grunn av hans støtte til Hitler og nazismen. Dette førte til en nesten total stillhet rundt hans forfatterskap i rumensk presse – i løpet av disse årene ble det publisert kun fire artikler om ham, alle i en kritisk tone. Vanligvis var den utenlandske litteraturen som var verdsatt på det tidspunktet bare den russiske. Om man tar i betraktning den sosiopolitiske konteksten, er det forståelig hvorfor 1945 er et vendepunkt i Hamsun-resepsjonen i Romania: starten på en langvarig ideologisk sensur, hvor den litterære verdien ble overskygget av Hamsuns politiske meninger.

4.1.3. Oppsummering av perioden 1919 – 1947

Først viste analysen at de rumenske tidsskriftene fra årene 1919 – 1947 inneholder et tilstrekkelig stort korpus av artikler til å bygge et bilde av Hamsun. For det andre er artiklene godt dokumentert, om man tenker på mangelen av direkte oversettelser av hans verk til rumensk. Likevel gir den semantiske rikdommen av den opprinnelige teksten mulighet for forskjellige mottaksvinkler: artiklene inneholder en balanse av biografiske og bibliografiske opplysninger, sammen med kommentarer på det stilistiske nivået.

En viktig konklusjon gjelder endringene i Hamsuns resepsjon i Romania. Inntil 1945 er det en interesse både for forfatterens liv og verk. 1945 kommer med en drastisk endring. Verdien av Knut Hamsuns verk er raskt fjernet på grunn av hans pro–nazistiske holdninger, så klart uttrykt, støttet og gjennomført hele livet. Denne holdningen er oppmuntret av den politiske konteksten i Romania, som påvirker tidsskriftene slik at de ikke lenger vurderer eventuelle verk for publisering. Den politiske situasjonen er ikke den eneste årsaken til en nedsettende resepsjon. Til og med i landene som ikke var en del av den sosialistiske innflytelsessfære ble denne trenden fulgt, spesielt etter avslutningen av andre verdenskrig. Hamsuns talent er redusert til null, ingenting definerer ham lenger og det er bare støtten til nazismen som skiller ham fra andre forfattere (Lăţug 2020, 211 – 212). Som et resultat er det fra 1947 – 1963 fullstendig stillhet i det rumenske kulturelle landskapet: verken artikler eller oversettelser ble publisert.

4.1.4. Kommunismen

Når det gjelder Hamsuns mottakelse i Romania under kommunisttiden, kan aktiviteten innen oversettelsesfeltet betegnes som relativt tilfredsstillende, til tross for at det kun ble publisert 9 artikler mellom 1963 – 1988. Den største bragden i denne perioden ligger imidlertid i de direkte oversettelsene av flere av romanene hans, noe som vitner om en genuin interesse for hans litterære verk, til tross for ideologiske begrensninger.

Valeriu Munteanu, lærer i skandinaviske språk ved Universitetet i Bukarest siden 1968, som kunne dansk og svensk, oversatte mange romaner, som er trykt på nytt i dag: *Sult* (1967), *Pan* og *Victoria* (1967), *Mysterier* (1987). Sanda Tomescu Baci, grunnleggeren av Det skandinaviske instituttet ved Babeş-Bolyai universitetet i Cluj–Napoca, som kan norsk, signerte i 1989 oversettelsen av *Børn av tiden* (idem 182).

4.1.5. Nåtiden

En gjenoppliving merkes etter regimets fall som et resultat av flere faktorer: pressefriheten, etableringen av bachelorprogrammet i norsk språk og litteratur ved Babeş-Bolyai universitetet i Cluj–Napoca i 1991, og en betydelig lettere tilgang til Hamsuns verk gjennom opptrykk eller nye oversettelser. Følgelig har kvaliteten på artiklene blitt betydelig forbedret; Hamsun har blitt tema for artikler, noen av dem på norsk, publisert i akademiske tidsskrifter.

Dynamikken i kulturpressen i dag (1995 – 2016) ser slik ut: *Det litterære Romania* inneholder totalt 22 artikler og *Studia* ved Babeş-Bolyai universitetet, den filologiske serien, inneholder totalt 12 artikler (2010 – 2016). Forskjellen mellom de to tidsskriftene er som følger:

Det litterære Romania har en litterær og kulturell profil, mens *Studia* er et akademisk tidsskrift der alle artiklene er signert av enten tidligere studenter som har studert norsk eller av ansatte ved instituttet (idem 182 – 190).

Oversettelsesaktiviteten i Romania mellom 1995 – 2015 viser en tydelig dynamikk: sju utgaver, enten opptrykk eller nyoversettelser. Mer presist ble fire romaner oversatt direkte fra norsk, for første gang: *Sværmere* og *Under høststjernen* (1998), samt *Benoni og Rosa* (2000). I tillegg ble *Pan* (1996), *Victoria* (1996) og *Markens grøde* (2002) også oversatt direkte fra norsk. Dessuten ble *Sult* (1995; 2015) trykket opp to ganger, mens *Pan* og *Victoria* (1996; 2014) hver fikk to opptrykk (i de angitte årene). Oversetteren er den samme, Valeriu Munteanu, og opptrykkene er basert på hans første oversettelser fra sekstitallet. Et annet aspekt som bør belyses er at alle disse opptrykkene har kommet ut enten på Univers forlag, der kjente samtidsnorske forfattere som Lars Saabye Christensen, Per Petterson, Jostein Gaarder og Hanne Ørstavik også har blitt oversatt, eller på Humanitas Fiction (2014 og 2015). I 2024 har Corint forlag trykt opp *Sult*, fortsatt i Munteanus oversettelse.

4.2. Kvalitativ analyse av utvalgte artikler

Når det gjelder selve resepsjonen, skal man, i første omgang, se på de tidsskriftene som inneholder artikler om Knut Hamsun og forlagene som oversatte hans verk. Noen av de viktigste publikasjonene (både kvantitativt og kvalitativt) man kan nevne her, er: *Den litterære og kunstneriske sannheten*, *Den nye illustrerte rampen*, *Tribunen*. Andre som er verdt å nevne, er: *Den litterære flygeren*, Bukarest, 1921–1922 – her kom den første kritikken av Ion Luca Caragiales oversettelse av *Pan* ut via tysk (Iorgulescu 1921, 20); *Kampen*, Bukarest, 1921–1937, anmeldelse av Ion Pas om selve oversetteren av *Sult* (fra fransk), som nå skal leses på rumensk (Pas 1926, 1).

Den litterære og kunstneriske sannheten (1920 – 1935)

Hamsuns stil er best reflektert i *Den litterære og kunstneriske sannheten*. Her er han likestilt med de moderne russiske forfatterne. Aspektene som best definerer hans skriving – ironi, oppmerksomhet på detaljer, kraften av den psykologiske analysen – er godt illustrert av de rumenske kommentatorene. Det ble lagt vekt på hans stil, slik som den ble forstått og kommentert av ulike medarbeidere. Artiklene er altså mange og har utvalgte temaer, fra biografiske og bibliografiske framstillinger til kortprosa, oversettelser og komplekse anmeldelser av romaner som *Pan*, *Victoria*, *Sult*, *Benoni*.

***Tribunen* (1939 – 1943)**

Artiklene fra *Tribunen* har som mål å plassere forfatteren i norsk sammenheng, men de inkluderer også korte kommentarer av hans verk, spesielt romanen *Sult*. Dette viser interessen for den norske forfatteren i en kritisk periode for rumensk historie.

***Den nye illustrerte rampen* (1920 – 1934)**

Analysen av *Den nye illustrerte rampen* opp til 1929 viser fokus på det litterære verket, og så, inntil 1933 skifter interessen til kontroversielle aspekter av livet og personligheten. Kulturkontakten som framgår av analysen, er den tyske.

Temaet i de tolv artiklene er åpenbart mer variert enn i de fra *Tribunen*, men *Den litterære og kunstneriske sannheten* kan ikke overtreffes. Fra et kvantitativt perspektiv, er *Den litterære og kunstneriske sannheten* igjen den første, med tjue artikler. En mulig forklaring kommer fra tidsskriftets profil, med betydelig mer fokus på litteratur enn de to andre.

4.3. Endelige konklusjoner om den rumenske resepsjonen

Analysen av Knut Hamsuns mottakelse i Romania viser seg å være kompleks, både når det gjelder tid og tema. Artiklenes typologi er også variert. Analysen har beskrevet tre viktige trinn: mellomkrigstiden, den andre verdenskrig og begynnelsen av kommunisttiden. De viser det mangefasetterte resepsjonsfenomen: de positive aspektene fra mellomkrigsperioden blir fjernet av nedsettende holdninger, på grunn av de politiske overbevisningene.

Mellom 1947 og 1963 finnes det ingenting om Knut Hamsun i den rumenske pressen. Dette kan tolkes som et resultat av den politiske situasjonen i landet, med sensur og ideologisk kontroll.

Fra 1965 til 1980 skjer det imidlertid en sosial og politisk åpning i Romania, noe som også fører til en gjenoppliving av oversettelser fra verdenslitteraturen. Et viktig eksempel på dette er forlaget Univers, hvor Valeriu Munteanu oversatte flere av Hamsuns romaner. Etter 1965 ser man en tydelig gjenopptakelse av mellomkrigstidens litterære strømninger og en generell åpning mot vestlig kultur.

Etter 1989, med kommunismens fall og pressefrihetens gjenopprettelse, endres Hamsuns mottakelse ytterligere. I 1991, da spesialiseringen i norsk som bifag ble etablert i Cluj–Napoca, Romania, begynte Hamsun å være et sentralt tema, fordi mange studenter valgte å skrive hovedoppgaver om ham og de ansatte begynte å forske på hans forfatterskap, publisert i artikler skrevet på norsk.

5. Knut Hamsuns resepsjon i den bulgarske kulturelle trykte pressen (1890 – 2025)

5.1. Fasene i den bulgarske resepsjonen

I Bulgaria ble Hamsun en populær forfatter allerede i 1890-årene. Siden 1900 finner man spor etter denne innflytelsen overalt i litterære kretser og miljøer i Bulgaria. Både venstre og høyresiden av bulgarsk intelligentsia var da opptatt av Hamsun. De gjorde sin egen lesing av klassikerens verker. Bulgarske forfattere begynte å bruke typisk hamsunske temaer og motiver i verkene sine: f.eks. panteismen, ensomheten i den store byen. Det dukket opp figurer som kan karakteriseres som tilværelsens utlendinger. I en artikkel publisert i tidsskriftet *Litterær stemme* fra 1930 står følgende utsagn: «Før krigen og revolusjonen i Russland visste de bulgarske leserne mye bedre enn de gjør i dag hvilke nye forfattere som ble utgitt i verden. Gjennom oversettelse fra russisk leste vi Hamsun samtidig med lesere fra alle kulturland.»

De bulgarske leserne ble altså kjent med Hamsuns forfatterskap i 1890-årene via språk som russisk, tysk, og i sjeldnere tilfeller fransk. Etter en periode med aktiv lesing og utgivelse av Hamsuns bøker på bulgarsk, fulgte det en stille periode da Hamsun ble glemt. Men etter kommunismens fall, fra og med 1989 ble interessen for Hamsun og hans forfatterskap vekket på nytt. Disse hovedpunktene i Hamsuns resepsjon i Bulgaria er knyttet til endringene i de sosiokulturelle og politiske forholdene i hele verden og i Bulgaria. Hamsuns samtidsresepsjon i Bulgaria på slutten av 1800-tallet betraktes i dag som en del av en intensiv oversettelsesvirksomhet i konteksten av den såkalte *raske utviklingen* etter oppløsningen av det osmanske riket, som Bulgaria i perioden 1396 – 1878 var en del av. På 1900-tallet var Bulgaria på grunn av dette fortsatt isolert fra Europa og den europeiske kulturen, og årene som fulgte betegnes i dag som en byggende periode. Man måtte overkomme mange problemer på alle områder og brukte den europeiske kulturen og litteraturen som forbilde. En av måtene å komme ut av underutviklingen i litteraturen på, var å oversette populære europeiske forfattere til bulgarsk. I denne konteksten ble de bulgarske leserne også kjent med Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson, Alexander Kielland og Johan Bojer. Utdrag av deres verk kom først ut i pressen. Også Hamsuns noveller og utdrag av hans romaner kom ut for første gang i Bulgaria i aviser, tidsskrifter og vedlegg, før de ble bearbeidet og samlet i bøker og novellesamlinger.

5.2. Oversikt over Hamsuns mottakelse i den bulgarske pressen

Aviser og tidsskrifter generelt gir en mulighet til å sammenligne det som blir sagt og skrevet om en forfatter av litteraturkritikerne, med det bildet som leseren selv kan danne seg ved å lese forfatterens verker eller utdrag av verkene. En vesentlig rolle for å forstå en forfatter gjennom hans/hennes tekst som blir publisert i et tidsskrift, spiller konteksten, valget av et verk eller

utdrag av verket – og sist, men ikke minst – måten teksten blir oversatt på. Temaet om Hamsuns resepsjon i Bulgaria er også drøftet av den bulgarske litteraturviteren Katja Kuzmova-Zografova (Kuzmova-Zografova 2015), i Evgenia Tetimovas bok *Knut Hamsun og Bulgaria* (Tetimova 2009) og i Evgenia Tetimovas artikkel «Knut Hamsun og Bulgaria. Om den tidlige Hamsuns resepsjon i et land på Balkan» (Tetimova 2011).

Oversikten over publikasjoner med Hamsuns navn viser at artiklene om forfatteren (biografiske opplysninger, kritiske kommentarer til hans forfatterskap, anmeldelser av hans verker, artikler om Hamsuns påvirkning på noen bulgarske forfattere, til sammen ca. 170 i perioden 1897 – 1993) er betydelig flere enn antallet publiserte Hamsuns verker – som ikke er flere enn 60 i perioden 1906 – 1942. Disse tallene viser en tendens til å bli kjent med forfatteren hovedsakelig gjennom det som blir skrevet om ham, i de fleste tilfellene lånt fra utenlandske aviser, og ikke så mye gjennom hans egne verker. Materialer om og av Hamsun kom på trykk i Bulgaria i tidsskrifter med kortvarig liv og blandet innhold. Ukebladet *Opplysning* (1901 – 1911) publiserte for eksempel Hamsuns verker ved siden av artikler om skolevesenet, barneoppdragelsen, populærmedisin, etikk, m.fl. Det ga til og med praktiske råd til husmødre og bønder.

De første artiklene om Hamsun – fra år 1897 fram til slutten av første verdenskrig (1918) – ga biografiske opplysninger om forfatteren med hovedvekt på hans fattige oppvekstår og ungdom, på hans mange litterære forsøk som ikke hadde suksess, og på hans vandringer i Norge og Amerika. I disse artiklene sto Hamsuns navn ved siden av navnene til andre norske forfattere som de samtidige bulgarske leserne kjente bedre: «Etter Ibsen og Bjørnson er Hamsun den tredje best kjente litteraturfigur fra det kalde Nord» (Hristov 1910, 173).

I 1910 ble det trykt artikler om Hamsun i anledning av hans 50-års jubileum. Skribentene var tydeligvis fascinert av Hamsuns forfatterskap, men de ga ofte ukorrekt biografisk informasjon om forfatteren – for eksempel at Hamsun var foreldreløs. Målet var kanskje å presentere Hamsuns urolige liv med enda mer dramatikk. Artiklene fra 1920- og 1930- årene analyserte Hamsuns verker relativt bedre, og hovedtemaene ble ofte sammenfattet som kjærlighet, lidelse og panteisme.

De fleste av disse artiklene presenterte Hamsun som en av de mest kjente modernistene. I tidsskriftene fra begynnelsen av det 20. århundre kan en ikke finne materiale som interpreterer Hamsuns forfatterskap i detaljer, men det er likevel noen få kommentarer til forskjellige Hamsuns verker – de fleste til romanen *Mysterier*.

En kan også lese notiser om oppsetninger av Hamsuns skuespill for det bulgarske publikum – for eksempel *Livet ivold, Ved rikets port* (Milev 1920, 81).

Fra 1930-årene fram til 1945 ble Hamsuns verker sjeldnere publisert i bulgarsk presse. Men i begynnelsen av det 20. århundre var deres antall relativt stort (15 fra 1906 til 1909, 42 til 1919, 25 til 1929). Fra og med 1929 til 1945 var de bare 16, dessuten var det ingen nye titler, det var bare gamle verk som kom på trykk, og dette skjedde sjeldnere og sjeldnere. Publikasjoner om Hamsun i bulgarsk presse kan fordeles på følgende måte: 7 fra 1897 til 1909, 14 til 1919, 57 til 1929, 55 til 1939, 26 til 1945, 9 fra 1945 til 1993. Det vil si at artiklene om Hamsun var mange flere i 1920- og 1930- årene i forhold til i perioden rundt århundreskiftet, da verkene hans ble publisert mest intensivt.

Det var fortellingen *Ring* som oftest dukket opp i bulgarske aviser og tidsskrifter. Verket ble oversatt til bulgarsk i 1906, antakelig fra serbisk, og ble publisert 18 ganger. Den siste utgivelsen var i 1936. Varianter av tittelen var *Ring*, *Ring* og *Forlovelsesring*. Oversetterne ble ikke nevnt. Når det gjelder Hamsuns romaner i bulgarsk presse, er de få – utdrag fra *Victoria* publisert i 1909, 1910, 1936, fra *Pan* – 1911 og fra *Siste kapittel* – 1928. Oversetterne er vanligvis ikke nevnt eller det står bare oversetternes initialer. De manglende opplysningene om oversetterne og hvilket språk et verk ble oversatt fra, vanskeliggjør forskningen av Hamsuns resepsjon i Bulgaria i dag.

5.3. Oversikt over utgivelsen av Hamsuns bøker i Bulgaria

Hamsuns fortellinger ble samlet i novellesamlinger og utgitt i perioden 1908 – 1911. Noen av dem ble senere utgitt på nytt. Nesten hvert år deretter kom det ut nye verk av Hamsun, utgitt på forskjellige forlag i forskjellige deler av landet. Det største antallet av Hamsuns verker ble oversatt og utgitt på bulgarsk i perioden 1917 – 1920, da den store interessen for Hamsun forklares med Nobelprisen i litteratur som han fikk i 1920. Som et hovedmoment i Hamsuns resepsjon i Bulgaria kan man angi utgivelsen av Hamsuns samlede verker i 12 bind, på forlaget «Ivan G. Ignatov» i årene 1928 – 1929. Det som gjør disse bindene til et viktig bidrag til forståelsen av Hamsuns resepsjon, var forordene til hvert bind, noen av dem skrevet av oversetterne selv – populære bulgarske forfattere som gjorde dype analyser av Hamsuns forfatterskap.

Etter at de 12 bindene kom ut, ble noen av Hamsuns romaner oversatt og utgitt i 1934, og i 1943 – 44. De mest populære verkene til Hamsun i Bulgaria er *Sult*, *Pan* og *Victoria*. *Sult* kom ut i 1898. Denne oversettelsen ble utgitt to ganger – i 1913 og 1919. Senere kom *Sult* også ut i Hamsuns samlede verker, bind II. *Pan* kom først ut på bulgarsk i 1909, senere ble romanen oversatt på nytt i 1914, og i 1918 ble det utgitt en redigert utgave av samme oversettelsen. Denne romanen, sammen med *Victoria*, kom også ut i Hamsuns samlede verker i 1928 – 1929,

bind III. Av *Victoria* har vi 5 gamle oversettelser til bulgarsk – fra 1910, 1918, 1920 – 1921 og 1944. Oversettelsen fra 1910 er utgitt 5 ganger: i 1911, 1915, 1917, 1919 og 1921.

Disse tre romanene er blitt utgitt også i våre dager, oversatt for første gang direkte fra norsk: *Victoria* kom ut i 1992, oversatt av Antonia Buchukovska, *Pan* kom ut i 1993, oversatt av Vera Gancheva, og *Sult* kom ut i 2002, oversatt av Antoaneta Hansteen. Denne utgaven er redigert av Vera Gancheva og Kjetil Rå Hauge. De ovenfor nevnte direkte oversettelsene av *Sult* og *Victoria* kom ut i ett bind i mars 2009 i forbindelse med markeringen av 150-årsjubileet for Hamsuns fødsel. Åpningen av Institutt for nordiske språk ved Universitetet i Sofia i 1992 ga nye impulser for gjenopplivingen av Hamsuns resepsjon i Bulgaria. I norsk- og litteraturtimene får studentene informasjon om Knut Hamsuns liv og forfatterskap, de oversetter hans dikt og utdrag av hans senere romaner som ikke er så populære i Bulgaria.

5.4. Knut Hamsuns mottakelse i Bulgaria takket være Geo Milevs virksomhet

Knut Hamsun ble ikke kjent i Bulgaria bare som romanforfatter, men også som dikter. Hans dikt ble for første gang presentert for den bulgarske leseren av den store bulgarske forfatteren, skribenten og oversetteren Geo Milev (1895 – 1925). Milev oversatte noen av Hamsuns dikt og plasserte dem i et av de første numrene av *Avis for kvinnen*. Selve bladet er av interesse fra et moderne synspunkt med sine progressive artikler og ideer om kvinnes frigjøring – kvinnes sosiale status, stemmerett, morskap osv.

Hvis man blar i dette magasinet, kan man også lese utdrag av Ibsens *Et dukkehjem*. Ved siden av det finner vi også litt informasjon om de progressive ideene i norsk og nordisk litteratur fra slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet.

I dette bladet publiserte Geo Milev egne oversettelser av Knut Hamsuns dikt, antakelig fra tysk, ikke direkte fra norsk. Valget av diktene er veldig subjektivt og er med sikkerhet knyttet til den bulgarske dikterens egne tanker og opplevelser. En kan også tydelig se at han valgte dikt som presenterte hovedtemaene i Knut Hamsuns diktsamling *Det vilde kor* fra 1904 – panteismen, livets forgjengelighet, den uoppnåelige kjærligheten. I Geo Milevs oversettelse finner vi altså diktene *Skjærgårdsø*, *Om hundrede år er alting glemt* og *Min kjærest er som den*. Disse diktene ble utgitt på bulgarsk for første gang i 1921, ca. 18 år etter at de kom ut i Norge i diktsamlingen *Det vilde kor*, men bare ett år etter at Knut Hamsun fikk Nobelprisen i litteratur. I en tid da Hamsun var på toppen av sin dikteriske karriere og de fleste av hans romaner hittil hadde blitt oversatt til bulgarsk, bestemte Geo Milev seg for å presentere Knut Hamsuns forfatterskap i alle detaljer. Hamsuns poesi var hittil ukjent i Bulgaria og Geo Milev ville antakelig fylle dette tomrommet.

5.5. Knut Hamsuns resepsjon i Bulgaria i begynnelsen av det 20. århundre og spesielt mellom de to verdenskrigene

Knut Hamsuns resepsjon og innflytelse på bulgarsk litteratur i begynnelsen av det 20. århundre og spesielt mellom de to verdenskrigene har en egen plass og en egen betydning som betegnes av de bulgarske litteraturviterne som enorm og til og med kultisk (Kuzmova-Zografova 2015, 75). Samtidig var Knut Hamsuns resepsjon i Bulgaria nettopp i de progressive 20-årene i vårt land dessverre ikke absolutt uproblematisk. Hamsun ble til og med kritisert av noen litteraturvitere, bl.a. av den største bulgarske forfatteren – Ivan Vazov (1850 – 1921), som i dag kalles patriarken av den bulgarske litteraturen. I et åpent brev publisert i tidsskriftet *Razvigor* fra 23.01.1921 kritiserte Vazov Bulgarias nasjonalteaters repertoarpolitikk ved først og fremst å peke på oppsettingen av Strindbergs *Dødsdansen* og Knut Hamsuns *Ved rikets port* (sistnevnte var en gjesteforestilling av det russiske nasjonalteateret som besøkte det bulgarske teateret). Da fikk Ivan Vazov svar eller en negativ reaksjon fra flere bulgarske modernister. Og Geo Milev selv var rasende og gikk til angrep på Vazov og forsvarte Hamsun i sine artikler i tidsskriftet *Vekter* fra 1921. Han kalte Knut Hamsun for fornyer og profet for nye verdier som ble tvunget til å kjempe mot de etablerte gamle verdiene. Denne kampen begynte med *Sult* og fortsatte i hele Hamsuns forfatterskap, skrev Geo Milev.

I samme nummeret analyserte Geo Milev Knut Hamsuns skuespill *Livet ivold*. Han fokuserte på Hamsuns psykologisme, som i dette stykket kommer til uttrykk i skikkelsen Per Bast som han sammenligner med Strindbergs skikkelser, med Ibsens Peer Gynt, med Hamlet og med selve Hamsun. Han omtalte denne typen personlighet som vandrør og eventyrer som flakket rundt i verden og opplevde både seire og små eller store nederlag. Vandrerskikkelsen står utenfor samfunnet og bærer i seg livets styrke. Geo Milev både roser og kritiserer oppsettingen av *Livet ivold* på bulgarsk scene. Han roser måten Per Bast er presentert på av en av de mest kjente bulgarske skuespillere på den tiden – Krastjo Sarafov. Dessverre er Geo Milev misfornøyd med de andre skuespillerne og påstår at publikumet går ut av teateret uten å få vite hvorfor skuespillet heter *Livet ivold*. Han er nemlig ikke fornøyd med regissørarbeidet og sier det veldig direkte i sin artikkel.

Derimot er Geo Milev veldig fornøyd med gjesteforestillingen av *Ved rikets port* av det russiske nasjonalteatret i Moskva. Han omtaler de russiske skuespillerne og regissøren som formidlere av en ny teaterkunst. Geo Milev betrakter teateret generelt ikke som atspredelse men som kamp, frelse og befrielse fra de onde maktene inne i oss selv. Og det russiske teateret klarer å presentere Hamsuns *Ved rikets port* i denne modernistiske konteksten, synes Geo

Milev. Når det gjelder skikkelsene, ser han Ivar Karen, som er hovedskikkelse i de tre skuespillene *Ved rikets port*, *Livets spill*, *Aftenrøde*, som en fortsettelse av Per Bast og inkarnasjon av selve Knut Hamsun.

5.6. Sammenfatning av resepsjonen i Bulgaria

I den andre delen av denne artikkelen ble det gjort en oversikt over Knut Hamsuns resepsjon i Bulgaria. Vi kan sammenfatte at Knut Hamsuns verk ble populære i Bulgaria allerede på slutten av 1800-tallet gjennom påvirkning fra europeiske intellektuelle, spesielt de som studerte i Tyskland, Russland og Frankrike. Temaene hans, som panteisme og urban ensomhet, ga dyp gjenklang hos bulgarske forfattere og intellektuelle, som inkorporerte hans psykologiske og eksistensielle innsikt i sine egne verk. Det at Hamsun ble tildelt Nobelprisen i 1920, økte hans anerkjennelse ytterligere i Bulgaria, og en stor samling av verkene hans ble utgitt på slutten av 1920-tallet.

Til tross for Hamsuns innflytelse var ikke hans mottakelse i Bulgaria uten kontroverser. Noen intellektuelle, som Ivan Vazov, kritiserte inkluderingen av Hamsuns skuespill i nasjonale teateroppsetninger, mens andre, som Geo Milev, forsvarte ham og så på ham som en sentral modernistisk skikkelse. Hamsuns romaner, inkludert *Sult*, *Victoria* og *Pan*, ble oversatt og utgitt flere ganger, med nye oversettelser direkte fra norsk på 1980-tallet. Mottakelsen hans i Bulgaria blir ofte beskrevet som kultaktig, noe som gjenspeiler Hamsuns betydelige innvirkning på bulgarsk litteratur og modernisme.

6. Oppsummering

Interessen for Knut Hamsuns liv og forfatterskap kom til Romania og Bulgaria fra andre europeiske land hvor Hamsun ble oversatt, lest og beundret, først og fremst Tyskland, Frankrike og Russland. Både rumenske og bulgarske lesere ble kjent med Knut Hamsun gjennom oversatte artikler og/eller oversettelser fra tysk, fransk og russisk.

I begge landene – Romania og Bulgaria, betraktet man en intensiv og positiv mottakelse i begynnelsen av det 20. århundre og særlig i mellomkrigsperioden. Det er spennende å bemerke at den første artikkelen i Bulgaria er fra 1897 vs 1895 i Romania (en oversettelse av et utdrag fra *Sult*, uventet kontaktspråk). I Romania er det blitt skrevet en mengde artikler om ham (283), de fleste i mellomkrigstiden (154), signerte av betydelige navn. Tematikken er variert, de fleste er kommentarer eller anmeldelser av de oversatte verkene, koblet med mer eller mindre nøyaktige bio–bibliografiske data. Likevel er en av de største forskjellene mellom de to landene at Romania ennå ikke har utgitt Hamsuns samlede verker, mens Bulgaria gjorde

dette allerede i 1928 – 1929. På den tiden hadde rumensk kultur kun tilgang til *Pan*, oversatt via tysk (1920) og *Sult* via fransk (1926), i tillegg til enkelte kortprosaer i ulike tidsskrifter. Derimot er kommunisttiden (1944 – 1989) preget av taushet (i Romania mellom 1947 – 1963) eller nedsettende holdninger, og årsaken til dette er den politiske situasjonen i begge landene som karakteriseres med sensur og ideologisk kontroll.

I Romania betrakter man en åpning mot vestlig kultur og mot Knut Hamsun allerede i 60-årene, mens i Bulgaria kom åpningen etter 1989 og ble en forutsetning for utgivelsen av noen få av Hamsuns verk oversatt direkte fra norsk. Takket være denne åpningen har det blitt publisert direkte oversettelser av noen få romaner. Men hvis man analyserer nøyaktig vedlegget, kan man lett observere at det blir en forsinkelse på omtrent 20 år mellom utgivelsen og oversettelsen i de to perifere kulturene.

Med åpningen av institutter for nordiske språk i Romania (Cluj–Napoca) og Bulgaria (Sofia) i henholdsvis 1991 og 1992, ble interessen for Knut Hamsun og hans forfatterskap vekket på nytt og de ansatte og studentene ved begge instituttene fortsetter å formidle kjennskap til forfatterens verk i sine land via forskjellige akademiske arrangementer.

Det nye med denne artikkelen er at den for første gang setter den rumenske og den bulgarske resepsjonen av Knut Hamsun i direkte dialog. Mens tidligere forskning har analysert resepsjonen i hvert land separat, åpner den komparative tilnærmingen i denne artikkelen for å avdekke både strukturelle likheter og særegne nasjonale forskjeller. Artikkelen bidrar med et nytt perspektiv ved å behandle Romania og Bulgaria som eksempler på perifere kulturer i europeisk sammenheng. Slik belyser man hvordan perifere posisjoner påvirker resepsjonen av en populær forfatter som Hamsun, og hvordan kulturell periferitet kan føre til ulike dynamikker i oversettelse, publisering og kritikk. I tillegg til å sammenfatte tidligere forskning, introduserer artikkelen en kronologisk og tematisk sammenstilling som gjør det mulig å identifisere mønstre i hvordan Hamsun ble lest, tolket og brukt i to ulike, men nærliggende kulturelle kontekster. Artikkelen utvider forskningsfeltet ved å plassere resepsjonens modeller i to sørøst–europeiske land inn i den større diskusjonen om Hamsuns verdensresepsjon. Dermed synliggjøres at også mindre studerte kulturer som Romania og Bulgaria bidrar til den globale forståelsen av Hamsuns litterære etterliv.

Vedlegg: Knut Hamsuns forfatterskap i rumensk og bulgarsk oversettelse

Nr.	År	Norsk tittel	Rumensk/bulgarsk oversettelse	
			Tittel	År
1.	1877	<i>Den Gaadefule</i>	-	-
2.	1878	<i>Et Gjensyn</i>	-	-
3.	1879	<i>Bjørger</i>	-	-
4.	1889	<i>Lars Oftedal</i>	-	-
5.	1889	<i>Fra det moderne Amerikas Aandsliv</i>	<i>Какво видях в Америка</i>	1927
6.	1890	<i>Sult</i>	<i>Фоатеа/Глад</i>	1926? 1967, 1995, 2007, 2015/1919, 1928, 2002
7.	1892	<i>Mysterier</i>	<i>Mistere/Мистерии</i>	1987/1913, 1920, 1928
8.	1893	<i>Redaktør Lyngre</i>	<i>Редактор Люнге</i>	1920, 1928
9.	1893	<i>Ny Jord</i>	<i>Нов свят</i>	1917, 1928
10.	1894	<i>Pan</i>	<i>Pan/Пан</i>	1920, 1967, 1996, 2014/1909, 1914, 1928, 1993, 2001
11.	1895	<i>Ved Rigets Port (skuespill)</i>	<i>Пред вратите на царството</i>	1929
12.	1896	<i>Livets Spil (skuespill)</i>	<i>Войнствен живот, Драма на живота</i>	1928
13.	1897	<i>Siesta (fortellinger)</i>	<i>Почивка</i>	1918
14.	1898	<i>Aftenrøde (skuespill)</i>	-	-
15.	1898	<i>Viktoria</i>	<i>Victoria/Виктория. Историята на една любов</i>	1931? (ikke noe årstall nevnt), 1967, 1996, 2014/1910, 1918, 1920, 1928, 1944, 1992
16.	1902	<i>Munken Vendt (versdrama)</i>	<i>Мункен Венд</i>	1928
17.	1903	<i>Dronning Tamara (skuespill)</i>	<i>Царица Тамара</i>	1928
18.	1903	<i>Kratskog (fortellinger)</i>	<i>Sclavi ai iubirii (Kjærlighetens slaver, fortelling) / Роби на любовта</i>	1925/1918, 1919
			<i>Zacheu (Zachæus, fortelling)</i>	1928
19.	1903	<i>I Æventyrland (reiseskildring)</i>	<i>Caucas / В приказната страна</i>	ikke noe årstall nevnt/19201928
20.	1904	<i>Sværmere</i>	<i>Visătorii. Cer de toamnă înstelat / Мечтател</i>	1998, 1928

21.	1904	<i>Det vilde Kor</i> (dikt)	СТИХОВЕ	1928
22.	1905	<i>Stridende Liv</i> (fortellinger)	<i>Victorie feminină</i> (Kvindeseir, fortelling)	ikke noe årstall nevnt
23.	1906	<i>Under Høststjernen</i>	<i>Visătorii. Cer de toamnă</i> <i>înstelat / Под есенните звезди</i>	1998/1918, 1928
24.	1908	<i>Benoni</i>	<i>Венони.</i> <i>Rosa/Бенони. Роза</i>	2000/1919, 1920, 1928
25.	1908	<i>Rosa</i>		
26.	1909	<i>En Vandrер spiller med Sordin</i>	<i>Скитникът, който свири със</i> <i>сурдинка, Скитникът тихо</i> <i>свири, Скитникът свири под</i> <i>сурдинка</i>	1918, 1928
27.	1910	<i>Livet ivold</i> (skuespill)	<i>В ноктите на живота</i>	1920, 1929
28.	1912	<i>Den siste Glæde</i>	<i>Последна утеха, Последна</i> <i>радост</i>	1918, 1928
29.	1913	<i>Børn av Tiden</i>	<i>Сорii ai timpului lor / Деца на</i> <i>своето време</i>	1989/1928
30.	1915	<i>Segelfoss By</i>	<i>Градчето, Градецът</i> <i>Сегелфос</i>	1917, 1918, 1928
31.	1917	<i>Markens Grøde</i>	<i>Harul Rământului /</i> <i>Благодатта на земята</i>	1941-1942, 2002/1928
32.	1920	<i>Konerne ved Vandposten</i>	<i>Жените на кладенеца</i>	1928
33.	1923	<i>Siste Kapitel</i>	<i>Ultimul capitol / Последна</i> <i>глава</i>	1983/1928
34.	1927	<i>Landstrykere</i>	<i>Скитници</i>	1928
35.	1930	<i>August</i>	<i>Август, всесветският</i> <i>плавател</i>	1934
36.	1933	<i>Men Livet lever</i>	-	-
37.	1936	<i>Ringens sluttet</i>	-	-
38.	1949	<i>Paa gjengrodde Stier</i>	-	-
39.	1918	<i>Sproget i fare</i> (artikler)	-	-
40.	1939	<i>Artikler i utvalg</i>	-	-
41.	1960	<i>Paa Turné</i> (artikler)	-	-

De rumenske og bulgarske titlene er hentet direkte fra de originale oversettelsene.

LITTERATURLISTE / REFERENCES

- Baciu, Nicolae. 1990. *Agonia României 1944–1948*. Cluj-Napoca: Dacia.
- Egeberg, Erik. 2009. "A Colossal Figure": Knut Hamsun in Russia. In *Knut Hamsun Abroad: International Reception*, red. av Peter Fjågesund. London: Norvik Press.
- Ferguson, Robert. 1987. *Enigma. The Life of Knut Hamsun*. London: Hutchinson.

Gancheva, Vera, Georgi Valchev/Ivan Troyanski. 2003. *Prevodna retseptsia na evropeyskite literaturi v Bulgaria. Tom V. Skandinavski i pribaltiyski literaturi*. Sofia: Akademichno izdatelstvo "Marin Drinov". [Ганчева, Вера, Георги Вълчев и Иван Троянски. 2003. Преводна рецепция на европейските литератури в България. Том V. Скандинавски и прибалтийски литератури. София: Академично издателство „Марин Дринов“].

Hristov, Ivan. 1910. *Knut Hamsun*. Sofia: Prosveta. [Христов, Иван. 1910. Кнут Хамсун. София: Просвета].

Iorgulescu, Mihail. 1921. Knut Hamsun: Pan. In *Sburătorul Literar*, 1(1), 17 Sept.: 20.

Kuzmova-Zografova, Katja. 2015. *Hamsunovi motivi v balgarskata literatura. Znameniti, zabraveni, zabraneni*. Sofia: Iztok-Zapad. [Кузмова-Зографова, Катя. 2015. Хамсунови мотиви в българската литература. Знаменити, забравени, забранени. София: Изток-Запад].

Lăţug, Diana. 2020. *The Reception of Knut Hamsun in the Romanian Cultural Printed Press from 1895 until 2016. A National and International Perspective*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică R.A.

Milev, Geo. 1920. *Knut Hamsun na bulgarskata scena*. Sofia: Vezni. [Милев, Гео. 1920. Кнут Хамсун на българската сцена. София: Везни].

Moretti, Franco. 2013. *Distant Reading*. London: Verso.

Pas, Ion. 1926. "Foamea". In: *Lupta*, 5(1372), 3 July: 1. (*Sult*, oversettelse fra rumensk).

Romulus, Dianu. 1944. "Destinul scriitorului". In *Curentul*, nr. 5832, XVII: 1.

Tetimova, Evgenia. 2009. *Knut Hamsun i Bulgaria*. Sofia: Sofiyski universitet "Sv. Kliment Ohridski". [Тетимова, Евгения. 2009. Кнут Хамсун и България. София: Софийски университет „Св. Климент Охридски“].

Tetimova, Evgenia. 2009. "Knut Hamsun og Bulgaria. Om den tidlige Hamsuns resepsjon i et land på Balkan". In *Nordlit*, nr. 25, red. Av Michael Schmidt/ Henning Howlid Wærp. Tromsø: Universitetet i Tromsø.

KILDER TIL EKSEMPLERNE / SOURCES OF EXAMPLES

***. 1980. Bibliografia relaţiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice 1859–1918. Ed. Ion Lupu / Cornelia Ştefănescu. Vol. I. Bucureşti: Academiei Republicii Socialiste România.

***. 2000. Bibliografia relaţiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1919–1944). Ed. Ana-Maria Brezuleanu / Ileana Mihăilă / Viorica Nişcov / Michaela Şchiopu / Cornelia Ştefănescu. Vol. III. Bucureşti: Saeculum I.O.

Bibliografia Republicii Socialiste România. Articole din publicaţii periodice şi seriale (1953–1989). Bucureşti: Biblioteca Centrală de Stat a Republicii Socialiste România.

Cultura în România. Referințe bibliografice și documentare din periodice românești (1992–1999). București: Biblioteca Națională a României.

Literaturen glas. 1930. Nomer 87, 1 November 1930. [Литературен глас. Номер 87 от 01.11.1930].

Razvigor. 1921. 23 January. [Развигор от 23.01.1921].

Savremenna misal. 1910. Godina 1, no. 8. Sofia. [Съвременна мисъл. Година 1. Номер 8. София. 1910].

Svoboda. 1909. Godina 1, no. 8–10. Sofia. [Свобода. Година 1. Брой 8–10. София. 1909].

Un om: Knut Hamsun și un gest. 1940. In *Țara Nouă*, Cluj, nr. 52, II (12 May): 10.

Vestnik za zhenata. 1921. Godina 1, no. 5. [Вестник за жената. Година 1. Брой 5. 1921].

Vezni. 1920. No. 2. Sofia. [Везни. Брой 2. София. 1920].

Zora. 1930. Godina 2, no. 1. Sofia. [Зора. Година 2. Брой 1. София. 1930].

✉ **Asst. Lecturer Diana Lățug, PhD**

ORCID iD: 0009-0009-6258-7058

Department of Scandinavian Languages and Literature

Faculty of Letters

Babeș-Bolyai University

1, Mihail Kogălniceanu Str.

400347 Cluj-Napoca, ROMANIA

Email: diana.latug@ubbcluj.ro

✉ **Sen. Asst. Prof. Evgenia Tetimova, PhD**

ORCID iD: 0009-0001-1669-7872

Department of German and Scandinavian Studies

Faculty of Classical and Modern Languages

Sofia University St. Kliment Ohridski

15, Tsar Osvooboditel Blvd.

1504 Sofia, BULGARIA

Email: etetimova@uni-sofia.bg